

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Zeszyty Naukowe
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

PROBLEMY
ROLNICTWA
ŚWIATOWEGO

Tom 12 (XXVII)

Zeszyt 4

Wydawnictwo SGGW
Warszawa 2012

Elżbieta Kacperska¹

Katedra Ekonomiki Rolnictwa i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Warszawa

Wpływ handlu zagranicznego z Rosją na wielkość PKB Polski ze szczególnym uwzględnieniem handlu rolno-spożywczego

The influence of international trade with Russia, the agro-food trade in particular, on the Polish GDP size

Synopsis. Wpływ handlu zagranicznego na wielkość PKB ma swoje podstawy w teorii ekonomii. Związki te ulegały zmianom w czasie. W opracowaniu przedstawiono wielkości obrotów handlowych pomiędzy Polską a Rosją ze szczególnym uwzględnieniem handlu rolno-spożywczego. Praca zawiera szacunki efektów dochodowych Polski uzyskiwane z handlu z Rosją, w tym z handlu rolno-spożywczego.

Słowa kluczowe: produkty rolno-spożywcze, polski handel zagraniczny, mnożnik eksportowy, Rosja.

Abstract. The influence of international trade on the growth of GDP has undergone some changes in time. The paper presents national trade between Poland and Russia with a special emphasis on the agro-food trade. The paper includes an estimation of the effects in Polish national income obtained through trade with Russia, including the agro-food trade.

Key words: agro-food products, Polish international trade, multiplier effect, Russia.

Wprowadzenie

Relacje między handlem zagranicznym a rozwojem gospodarczym są przedmiotem badań wielu ekonomistów. Po raz pierwszy związek między handlem a bogactwem narodu został przedstawiony w doktrynie merkantylizmu, którą szczegółowo analizował to Viner [Viner 1955]. Później doktryna ta była krytykowana przez klasyków, m. in. Smitha i Ricardo. Klasyczna ekonomia atakowała system merkantylistycznych ograniczeń w handlu międzynarodowym, wskazując, że uniemożliwia on realizację racjonalnego międzynarodowego podziału pracy [Kamecki i in. 1971]. Smith uważał, że handel zagraniczny spełnia ważną rolę jako czynnik otwierający nowe rynki zbytu dla nadwyżek produkcyjnych w kraju i w ten sposób przyczynia się do wzrostu i rozwoju gospodarki krajowej [Smith 2012]. Ricardo podkreślał możliwość zwiększania dochodu danego kraju poprzez poprawę warunków wymiany [Kamecki i in. 1971]. Neoklasycy, m.in. Marshall, podobnie przedstawiali rolę handlu w rozwoju gospodarki. Nowe spojrzenie na kwestię wpływu handlu zagranicznego na zmiany dochodu narodowego i zatrudnienia prezentowali ekonomiści w latach międzywojennych. Wyróżnił się tu Keynes, który wskazał, że handel zagraniczny uruchamia efekty mnożnikowe wpływające na dochód narodowy. Keynes i jego zwolennicy wskazywali, że dodatni bilans handlowy może działać w kierunku

---

¹ Dr inż., e-mail: elzbieta_kacperska@sggw.pl.

ożywienia koniunktury w kraju a ujemny może przyczyniać się do pogłębiania depresji gospodarczej [Keynes 1956; Kamecki i in. 1971].

Związki między handlem zagranicznym a dochodem narodowym w teorii keynesowskiej i postkeynesowskiej odnosiły się do krótkookresowych zmian. Dopiero Harrod w okresie powojennym podjął problem długofalowego rozwoju gospodarczego i jego związku z handlem zagranicznym [Kamecki i in. 1971].

Obecne nurty badawcze z jednej strony krytykują, ale też rozwijają wcześniejsze teorie, z drugiej strony ujmują i badają nowe zjawiska i relacje występujące pomiędzy handlem zagranicznym, gospodarką krajową i gospodarką światową. Najczęściej analizy dotyczą takich aspektów jak miejsce handlu w makroekonomicznym rachunku podaży i popytu dla gospodarki otwartej, roli handlu w procesie wzrostu i rozwoju gospodarczego oraz zjawiska międzynarodowej współzależności handlowo-gospodarczej w kontekście globalizacji i integracji [Rynarzewski 2006].

Metodyka badań

Celem opracowania było przedstawienie wielkości obrotów handlowych między Polską a Rosją, ze szczególnym uwzględnieniem handlu rolno-spożywczego, oraz oszacowanie efektów dochodowych Polski uzyskiwanych z handlu z Rosją, w tym z handlu rolno-spożywczego, przy uwzględnieniu reakcji mnożnikowych od strony popytu. Analiza objęła lata 2004-2011 i odnosiła się do oddziaływania eksportu i importu na wielkość PKB.

W analizie wykorzystano wskaźniki określając wpływ eksportu i importu na dochód narodowy tj. stopę eksportu, stopę importu, krańcową stopę eksportu, krańcową stopę importu, elastyczność dochodową eksportu, elastyczność dochodową importu, mnożnik handlu zagranicznego.

Wskaźniki stopy eksportu i importu informują o znaczeniu handlu zagranicznego w danym kraju. Stopa eksportu przedstawia procentowy udział eksportu w dochodzie narodowym w danym czasie. Jest ona zapisywana za pomocą następującego wzoru:

$$s_e = \frac{Ex_i}{Y_i} \times 100 \quad (1)$$

gdzie:

s_e – stopa eksportu,

Ex_i – globalna wartość eksportu kraju i ,

Y_i – dochód narodowy kraju i .

Stopa importu przedstawia procentowy udział importu w dochodzie narodowym w danym czasie. Jest ona zapisywana za pomocą następującego wzoru:

$$s_{im} = \frac{Im_i}{Y_i} \times 100 \quad (2)$$

gdzie:

s_{im} – stopa importu,

Im_i – globalna wartość importu kraju i .

Kolejnymi wskaźnikami wykorzystanymi w analizie są krańcowe stopy eksportu i importu. Zależą od struktur produkcji i poziomu stopy życiowej. Wysoka krańcowa stopa eksportu będzie świadczyć o tym, że wzrost gospodarczy kraju w dużej mierze opiera się na ekspansji eksportowej, natomiast wysoka krańcowa stopa importu wskazuje na dużą chłonność gospodarki związaną z wzrostem PKB. Krańcowa stopa eksportu określa przyrost eksportu przy wzroście dochodu narodowego o jednostkę i przyjmuje postać:

$$sk_{ex} = \frac{\Delta Ex_i}{\Delta Y_i} \quad (3)$$

gdzie:

sk_{ex} – krańcowa stopa eksportu,

ΔEx_i – przyrost eksportu kraju i,

ΔY_i – przyrost dochodu narodowego kraju i.

Krańcowa stopa importu określa zmianę importu danego kraju przy wzroście dochodu narodowego o jednostkę. Wskaźnik ten przyjmuje postać:

$$sk_{im} = \frac{\Delta Im_i}{\Delta Y_i} \quad (4)$$

gdzie:

sk_{im} – krańcowa stopa importu,

ΔIm_i – przyrost importu kraju i.

Wskaźnik dochodowej elastyczności eksportu informuje o relatywnych zmianach eksportu w stosunku do relatywnych zmian dochodu narodowego, przyjmuje on postać:

$$d_{ex}^e = \frac{\Delta Ex_i}{Ex_i} : \frac{\Delta Y_i}{Y_i} \quad (5)$$

gdzie:

d_{ex}^e – dochodowa elastyczność eksportu,

pozostałe oznaczenia jak wyżej.

Wskaźnik dochodowej elastyczności importu wskazuje na relatywne zmiany importu w stosunku do relatywnych zmian dochodu narodowego, przyjmuje on postać:

$$d_{im}^e = \frac{\Delta Im_i}{Im_i} : \frac{\Delta Y_i}{Y_i} \quad (6)$$

gdzie:

d_{im}^e – dochodowa elastyczność importu,

pozostałe oznaczenia jak wyżej.

Jeśli współczynnik dochodowej elastyczności eksportu przyjmuje wartości powyżej jedności, oznacza to, że eksport jest czynnikiem wzrostu gospodarczego w kraju i jego udział w tworzeniu dochodu narodowego rośnie. Wartości te mogą być mniejsze od jedności i wówczas eksport nie jest czynnikiem tak bardzo, jak w pierwszym przypadku,

powodującym wzrost gospodarczy, a jego udział w tworzeniu dochodu narodowego obniża się.

Kolejnym wskaźnikiem wykorzystanym w opracowaniu jest mnożnik handlu zagranicznego. Mnożnik (inwestycyjny lub eksportowy) jest to współczynnik określający przyrost dochodu narodowego z tytułu wzrostu gospodarczego (przyrostu inwestycji lub eksportu). Pojęcie to wprowadził Kahn [Kahn 1931], a rozwinął Keynes [Keynes 1956]. Mnożnik występuje wyłącznie w gospodarce rynkowej, w której występują rezerwy produkcyjne, i jest on uruchamiany przez określone impulsy wzrostu gospodarczego (przyrost inwestycji lub przyrost eksportu) kreujące dodatkowy popyt [Bożyk 2008]. Przyjmuje on postać:

$$k_o = \frac{1}{\frac{\Delta S}{\Delta Y} + \frac{\Delta Im}{\Delta Y}} \quad (7)$$

gdzie:

k_o – mnożnik w gospodarce otwartej,

$\Delta S/\Delta Y$ – krańcowa skłonność do oszczędzania (akumulacji),

$\Delta Im/\Delta Y$ – krańcowa skłonność do importu.

Można stwierdzić, że mnożnik handlu zagranicznego stanowi odwrotność krańcowej skłonności do oszczędzania powiększonej o krańcową skłonność do importu. Przyrost dochodu narodowego wywołanego reakcją mnożnikową jest określony następującą formułą [Guzek 2004]:

$$\Delta Y^s = \Delta Ex \times k_o \quad (8)$$

gdzie:

ΔY^s – przyrost dochodu narodowego generowany przez przyrost eksportu w wyniku reakcji mnożnikowej,

ΔEx – przyrost eksportu.

Przyrost eksportu traktowany jest jako odpowiednik tzw. inwestycji autonomicznych, a stopień jego oddziaływania na dochód narodowy zależy od wpływu krańcowej skłonności do importu na poziom mnożnika. Im większa jest ta skłonność, tym niższy mnożnik, czyli mniejszy wpływ przyrostu eksportu na dochód narodowy [Guzek 2004].

Postać mnożnika dla potrzeb analiz praktycznych w gospodarce otwartej musi być zweryfikowana ze względu na fakt, że nie poddaje się ona dekompozycji, tzn. że efekt dochodowy obliczony dla handlu zagranicznego danego kraju ogółem nie odpowiada sumie efektów dochodowych liczonych oddzielnie dla każdego z jego partnerów [Guzek 2004]:

$$k_o = \sum_{i=1}^n k_i w_i \quad (9)$$

gdzie:

k_o – mnożnik ogólny handlu zagranicznego danego kraju,

$i = 1, 2, \dots, n$ – numer kraju-partnera;

k_i – mnożnik indywidualny handlu zagranicznego badanego kraju z krajem i ,
 w_i – waga w postaci udziału kraju i w całkowitym przyroście eksportu badanego kraju do wszystkich partnerów.

Mnożnik indywidualny przyjmuje postać:

$$k_i = \frac{1}{\frac{\Delta S^t}{\Delta Y^t} + \frac{Im_i^{t-1}}{Y^{t-1}} \times \frac{\frac{\Delta Im_i^t}{Im_i^{t-1}}}{\frac{\Delta Y^t}{Y^{t-1}}}} \quad (10)$$

gdzie:

Im_i^{t-1}/Y^{t-1} – stosunek importu badanego kraju od partnera i w roku $t-1$ do dochodu narodowego badanego kraju w roku $t-1$,

$\Delta S^t/\Delta Y^t$ – krańcowa skłonność do oszczędzania w badanym kraju w roku t ,

$\Delta Im_i^t/Im_i^{t-1}$ – stopa wzrostu importu danego kraju z kraju i w roku t ,

$\Delta Y^t/Y^{t-1}$ – stopa wzrostu dochodu narodowego badanego kraju w roku t .

W gospodarce otwartej eksport, przez efekt mnożnikowy, może przyczynić się do wywołania dodatkowych korzystnych impulsów w gospodarce. Natomiast poprzez import mogą wystąpić negatywne skutki, pogłębione dodatkowo ujemnym kształtowaniem się mnożnika [Budzowski 2003]. Jeżeli cały przyrost popytu z tytułu eksportu byłby kierowany na zakup towarów konsumpcyjnych produkcji krajowej, a pracownicy zatrudnieni przy produkcji eksportowej nie oszczędzaliby swych dochodów ani nie kupowali towarów konsumpcyjnych z importu, wtedy mnożnik byłby nieskończenie wielki. Jeżeli natomiast cały przyrost popytu z eksportu byłby kierowany na importowane towary konsumpcyjne, wówczas mnożnik eksportowy równałby się jedności [Bożyk 2008]. Negatywne skutki występują np. w sytuacji kryzysu gospodarczego. Kryzys w jednym z krajów powoduje spadek popytu w tym kraju, także popytu na towary pochodzące z importu. Spadek popytu na import pociąga spadek eksportu w krajach wytwarzających na potrzeby importowe kraju przeżywającego kryzys. W rezultacie kraje eksportujące zmuszone będą ograniczyć eksport, zmniejszyć produkcję, a tym samym poprzez efekt mnożnikowy nastąpi spadek zatrudnienia, spadek wykorzystania majątku produkcyjnego, spadek dochodów i spadek konsumpcji [Budzowski 2003].

Produkt krajowy brutto w Polsce w latach 2004-2011

Wartość polskiego PKB zwiększyła się z 924 mld zł w 2004 r. do 1,5 bln zł w 2011 r. PKB w badanym okresie wzrastał, jednak analiza zmian z roku do roku pokazuje na zmienną wartość przyrostów. Od 2009 r. przyrosty PKB corocznie zwiększały się, ale były na ogół mniejsze niż w okresie poprzednim. Przyczyną spowolnienia wzrostu PKB był kryzys światowy.

Udział akumulacji w PKB wahał się od 19,3% do 24,4%. W 2009 r. zaobserwowano spadek wartości inwestycji w stosunku do roku poprzedniego (tabela 1).

Tabela 1. Wielkość PKB i akumulacji w Polsce w latach 2004 -2011

Table 1. The value of gross domestic product and gross capital formation in 2004 – 2011

Element kalkulacji	Rok							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
PKB Polski, mln zł	924538	983302	1060031	1176737	1275508	1344505	1416585	1523245
Przyrost PKB w stosunku do okresu poprzedniego, mln zł	81382	58764	76729	116706	98771	68997	72080	106660
Akumulacja ogółem, mln zł	185542	189445	223162	287657	304848	273568	297449	333187
Przyrost akumulacji w stosunku do okresu poprzedniego, mln zł	27514	3903	33717	64495	17191	-31280	23881	35738
Udział akumulacji w PKB, %	20,1	19,3	21,1	24,4	23,9	20,3	21,0	21,9
Krańcowa skłonność do oszczędzania	0,34	0,07	0,44	0,55	0,17	-0,4	0,33	0,34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z roczników statystycznych [Rocznik... 2004 – 2012].

Polski handel zagraniczny w latach 2004-2011

Polski handel zagraniczny w latach 2004-2011 wykazywał tendencję rosnącą po stronie eksportu i importu. Eksport w analizowanym okresie wzrósł niemal dwukrotnie osiągając wartość 688,7 mld zł w 2011 r. Saldo obrotów w analizowanym okresie było ujemne.

Tabela 2. Polski handel zagraniczny i podstawowe wskaźniki handlu zagranicznego w latach 2004-2011

Table 2. Polish international trade and main indicators of international trade in 2004-2011

Element kalkulacji	Rok							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksport, mln zł	346631	364658	427776	479606	508887	530278	598369	688739
Import, mln zł	368365	371946	446927	513425	559521	529269	615470	706266
Przyrost eksportu, mln zł	65743	18027	63118	51830	29281	21391	68091	90370
Przyrost importu, mln zł	64790	3581	74981	66498	46096	-30252	86201	90796
Stopa eksportu, %	37,49	37,09	40,36	40,76	39,90	39,44	42,24	45,22
Stopa importu, %	39,84	37,83	42,16	43,63	43,87	39,37	43,45	46,37
Krańcowa stopa importu	0,80	0,06	0,98	0,57	0,47	-0,44	1,20	0,85
Krańcowa stopa eksportu	0,81	0,31	0,82	0,44	0,30	0,31	0,94	0,85
Mnożnik handlu zagranicznego Polski	-	7,85	0,71	0,89	1,56	-1,12	0,65	0,84

Źródło: jak w tabeli 1.

Przyrosty eksportu analizowane rok po roku wykazywały się dużą zmiennością, szczególnie zmniejszenie przyrostu nastąpiło w 2008 i 2009 r., co było efektem światowego

kryzysu finansowego. W latach 2010 i 2011 eksport zdecydowanie poprawił się przyrastając o 90 mld zł w 2011 r.

Podobna tendencja występowała w imporcie. W 2009 roku nastąpił spadek wartości importu, jednak w kolejnych latach nastąpił szybki jego wzrost (tabela 2).

Wskaźniki stopy eksportu i importu były dość wysokie i wahały się na poziomie 37-45%.

Krańcowa stopa eksportu ulegała znacznym wahaniom w badanym okresie. Jednak jej wartość znacznie poprawiła się w latach 2010-2011 (tabela 2).

W analizowanym okresie wyraźnie uległ pogorszeniu mnożnik handlu zagranicznego Polski. W 2005 r. wynosił on 7,85% i był najwyższy w analizowanym okresie. W późniejszych latach wahał się on w granicach 0,65%-1,56%, a w 2009 r. był najniższy. Niskie wartości mnożnika wskazują na niewielki jego wpływ na skądinąd powolne wzrosty dochodu narodowego (tabela 2).

Krańcowa skłonność do oszczędzania w Polsce i skłonność do importu z Rosji

Obroty handlowe Polski z Rosją w latach 2004-2011 wykazywały saldo ujemne z tendencją pogłębiającą się. Wartość importu w 2004 r. wynosiła 23,5 mld zł i zwiększyła się do 75,2 mld zł w 2011 r., szczególnie duże wzrosty importu obserwowano w 2010 i 2011 r. (tabela 3).

W analizowanym okresie krańcowa skłonność do oszczędzania w Polsce znacznie zmieniała się. W latach 2006-2007 była stosunkowo wysoka, zarówno w wielkościach względnych, jak i absolutnych. Negatywny wpływ na przyrost oszczędności miał kryzys gospodarczy w 2009 r. (tabela 1). Lata 2008-2009 charakteryzowały się spowolnieniem wzrostu gospodarki polskiej pomimo jej dalszego rozwoju. W tym okresie większość wskaźników obniżyła się.

Krańcowa skłonność Polski do importu z Rosji w analizowanym okresie była na dość niskim poziomie. Wskaźnik ten do 2009 r. charakteryzował się dużą zmiennością, jednak z tendencją malejącą. W 2009 był on ujemny, jednak ostatnie lata wskazują na zwiększoną skłonność Polski do importu z Rosji (tabela 3).

Tabela 3. Wartość importu z Rosji i jego podstawowe wskaźniki w latach 2004-2011

Table 3. The value of imports from Russia and its main indicators in 2004-2011

Charakterystyka	Rok							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Import z Rosji, mln zł	23508,6	29124,7	38092,7	39797,7	48340,7	39519,7	54864,2	75225,7
Przyrost importu, mln zł	b.d.-	5616,1	8968	1705	8543	-8821	15344,5	20361,5
Krańcowa skłonność Polski do importu z Rosji	b.d.-	0,10	0,12	0,01	0,09	-0,13	0,21	0,19

Źródło: jak w tabeli 1.

Efekty dochodowe Polski generowane przez handel z Rosją

Polski eksport do Rosji w analizowanym okresie wzrósł z 10,4 mld zł w 2004 r. do 25,1 mld zł w 2011 r., jednak widoczne były okresy spowolnienia. Wyraźny spadek wartości eksportu do Rosji był w 2009 r., w którym odnotowano spadek jego wartości o 5,5 mld zł. Mnożnik eksportowy w handlu z Rosją w analizowanym okresie był zdecydowanie wyższy niż mnożnik w odniesieniu do całego handlu zagranicznego Polski (tabela 2 i 4). Oznacza to, że handel z Rosją generuje na jednostkę wartości eksportu większe niż średnie w handlu zagranicznym Polski dodatkowe dochody dla kraju.

Tabela 4. Wartość eksportu z Polski do Rosji i jego podstawowe wskaźniki w latach 2004-2011

Table 4. The value Polish of exports to Russia and its main indicators in 2004-2011

Charakterystyka	Rok							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksport do Rosji, mln zł	10407,4	12821	14713,5	17849,6	21070,6	15530,6	20135,2	25109,2
Przyrost eksportu, mln zł	-	2413,6	1892,5	3136,1	3221	-5540	4604,6	4974
Mnożnik handlu zagranicznego z Rosją	-	6,2	1,8	1,8	3,8	-1,7	1,8	1,9
Efekt dochodowy Polski z tytułu handlu z Rosją, mln zł	-	18951,5	1335,9	2794,1	5027,0	6212,1	3015,0	4192,8

Źródło: jak w tabeli 1.

Tabela 5. Wskaźniki dochodowej elastyczności eksportu i importu ogółem i w handlu z Rosją za lata 2005 -2011

Table 5. Indices of income elasticity of exports and imports in general and in trade with Russia in 2005-2011

Wskaźnik	Rok						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dochodowa elastyczność eksportu	0,83	2,04	1,09	0,74	0,79	2,24	1,87
Dochodowa elastyczność importu	0,16	2,32	1,31	1,06	-1,11	2,75	1,84
Dochodowa elastyczność eksportu do Rosji	3,15	1,78	1,77	1,97	-6,95	4,49	2,83
Dochodowa elastyczność importu z Rosji	5,06	-2,36	0,74	-2,08	-1,58	2,70	4,30

Źródło: jak w tabeli 1.

Łączny efekt dochodowy Polski z tytułu handlu z Rosją za okres 2005-2011 wyniósł 41,5 mld zł. Kwota ta jest dość niska, biorąc pod uwagę wartość łącznego eksportu 127,2 mld zł i importu 324,9 mld zł za ten okres. Jednak należy pamiętać, że po 2004 r. Polska wstąpiła do Unii Europejskiej i zmieniły się zasady wymiany handlowej, a dodatkowo było nałożone przez Rosję embargo w obrotach rolno-spożywczych. Lata 2010-2011 wskazują na wzrost wartości eksportu do Rosji i zwiększenie efektów mnożnikowych. Dodatkowo relację wzajemnych obrotów może stabilizować fakt wstąpienia Rosji do WTO, a przez to przyjęcia zasad WTO.

Wskaźniki elastyczności dochodowej eksportu ogółem oraz eksportu do Rosji wykazywały się dużą zmiennością w badanym okresie. Dopiero lata 2010-2011 wskazują

na pozytywne oddziaływanie eksportu na PKB. Wskaźnik dochodowej elastyczności eksportu do Rosji był zdecydowanie wyższy niż wskaźnik ogółem. Oznacza to, że handel z Rosją generuje dodatkowe dochody z wyjątkiem roku 2009. Wskaźniki dochodowej elastyczności importu z Rosji wykazywały podobne tendencje (tabela 5).

Tabela 6. Wartość importu rolno-spożywczego z Rosji i jego podstawowe wskaźniki w latach 2005 – 2011

Table 6. The value of agro-food imports from Russia and its main indicators in 2005-2011

Charakterystyka	Rok						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Import rolno-spożywczy, mln zł	209,9	179,3	193,6	166,7	154,2	178,8	255,8
Przyrost importu rolno-spożywczego mln zł	63,5	-30,6	14,3	-26,9	-12,5	24,6	77
Krańcowa skłonność Polski do importu rolno-spożywczego z Rosji	0,0011	-0,0004	0,0001	-0,0003	-0,0002	0,0003	0,0007

Źródło: jak w tabeli 1.

Krańcowa skłonność Polski do importu rolno-spożywczego z Rosji

Import rolno-spożywczy z Rosji do Polski przyjmuje niewielkie wartości. Jego wartość w analizowanym okresie zwiększyła się, jednak widoczne było załamanie wymiany w latach 2006-2009. Krańcowa skłonność Polski do importu rolno-spożywczego z Rosji była na niskim poziomie, co wskazuje na jego marginalne znaczenie (tabela 6).

Efekt dochodowy w Polsce z tytułu handlu rolno-spożywczego z Rosją

Tabela 7. Wartość eksportu rolno-spożywczego do Rosji i jego podstawowe wskaźniki w latach 2005 – 2011

Table 7. The value of agro-food export to Russia and its main indicators in 2005-2011

Wskaźnik	Rok						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Eksport rolno-spożywczy, mln zł	2047,3	1694,1	1725	1705,9	2437,1	3005,3	3293,3
Przyrost eksportu rolno-spożywczego, mln zł	203,8	-353,2	30,9	-19,1	731,2	568,2	288
Efekt dochodowy w Polsce z tytułu handlu rolno-spożywczego z Rosją, mln zł	1258,1	-634,9	54,5	-73,3	-1258,1	1044,1	547,6

Źródło: jak w tabeli 1.

Eksport rolno-spożywczy do Rosji od 2006 roku wskazywał na tendencję rosnącą. W 2011 r. osiągnął wartość 3,2 mld zł. Udział eksportu rolno-spożywczego do Rosji w eksporcie ogółem do Rosji wynosi około 15%. Rosja jest po Unii Europejskiej jednym z głównych odbiorców polskiej żywności. Jej pozycja jako partnera handlowego Polski

umacnia się po 2008 r. Rynek rosyjski jest uważany za ważny kierunek rozwoju polskiego eksportu rolno-spożywczego. Polscy eksporterzy próbują zwiększać sprzedaż na tym rynku pomimo trudności polityczno-ekonomicznych (przejściowe embargo).

Łączne efekty dochodowe generowane przez handel rolno-spożywczy z Rosją w latach 2005-2011 wyniosły 938 mln zł. Wynik ten nie jest wysoki, ale na tle osłabienia koniunktury gospodarczej na świecie i ograniczeń w handlu z Rosją jest niezły (tabela 7).

Podsumowanie

Rosja jest jednym z ważniejszych partnerów handlowych Polski spoza Unii Europejskiej. Polska posiada ujemne saldo wymiany handlowej z Rosją. Handel rolno-spożywczy charakteryzuje się tendencją wzrostową z przewagą eksportu nad importem. Udział handlu rolno-spożywczego w handlu ogółem wynosił około 15%. W analizowanym okresie Polska osiągnęła łączny efekt dochodowy z handlu z Rosją w wysokości 41,5 mld zł., w tym z handlu rolno-spożywczego 938 mln zł. Analiza wpływu handlu zagranicznego z Rosją na wzrost PKB w Polsce wskazuje, że jest on niewielki, ale z tendencją wzrostową za lata 2010-2011.

Literatura i źródła

- Bożyk P. [2008]: Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Budzowski K. [2003]: Ekonomika handlu zagranicznego. Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków.
- Guzek M. [2006]: Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Zarys teorii i polityki handlowej. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Kamecki Z., Soldaczuk J., Sierpiński W. [1971]: Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. PWE, Warszawa.
- Kahn R.F. [1931]: The Relations of Home Investment to Unemployment. *Economic Journal* t. XLI, nr 162, ss. 173-198.
- Keynes J. M. [1956]: Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza. PWN, Warszawa.
- Misala J. [2005]: Wymiana międzynarodowa i gospodarka światowa. Teoria i mechanizmy funkcjonowania. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2004. [2004]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2005. [2005]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2006. [2006]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2007. [2007]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2008. [2008]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2009. [2009]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2010. [2010]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2011. [2011]. GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Handlu zagranicznego 2012. [2012]. GUS, Warszawa.
- Rynarzewski T., Zielińska-Głębocka A. [2006]: Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego. PWN, Warszawa.
- Smith A. [2012]: Bogactwo narodów. Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa.
- Stosunki gospodarcze Polska-Rosja w warunkach integracji z Unią Europejską. [2004]. P. Bożyk (red.). Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Viner J. [1955]: *Studies in the Theory of International Trade*. George Allen & Unwin LTD, Londyn.